

**KLİNİK
ARAŞTIRMALAR
IŞIĞINDA
PSİKANALİTİK
PSİKOPATOLOJİ VE
PROJEKTİF TESTLER**

YAYINA HAZIRLAYAN
TEVFİKA İKİZ

Bağlam Yayınları 489
İnceleme-Araştırma 323
ISBN 978-605-9911-84-9

Klinik Araştırmalar Işığında Psikanalitik Psikopatoloji ve Projektif Testler
Yayına Hazırlayan: Tevfika İkiz

© Bağlam Yayıncılık

Birinci Basım: Ocak 2022

Yayınevi Sertifika Numarası: 44685
Matbaa Sertifika Numarası: 45162

Baskı: Umut Kağıtçılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
Fatih Cad. Yüksek Sok. No: 11/1 Başakhan Merter/İstanbul

BAĞLAM YAYINCILIK Hobyar Mah. Narlıbahçe Sok. No: 9/3 Çağaloğlu/İstanbul
Tel: (0212) 513 59 68 / 244 41 60 Tel-Faks: (0212) 243 17 27
Web: www.baglam.com e-mail: baglam@baglam.com

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ / Tefrika İKİZ	7
PSİKANALİTİK PSİKOPATOLOJİ VE PROJEKTİF TESTLERİN BİRLİKTELİĞİ	9
<i>Tefrika İKİZ</i>	
ÇOCUKTA KAYGI BOZUKLUĞUNUN PROJEKTİF ÇİZİM TESTLERİNDEKİ GÖRÜNGÜLERİ	14
<i>Funda AKKAPULU, Gaye ÖZMEN</i>	
ESANSİYEL (TEMEL) HİPERTANSİYON TANISI OLAN ERGEN BİREYİN PROJEKTİF ÇİZİM TESTLERİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ ...	36
<i>Gülnur TAKIŞ, Funda AKKAPULU</i>	
ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNÜN PROJEKTİF ÇİZİM TESTLERİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ: LATANS DÖNEMİ ÖRNEĞİ	54
<i>Funda AKKAPULU, Gülnur TAKIŞ, Hülya DAĞ ERTÜZÜN</i>	
ÇOCUKLUK ÇAĞINDA GÖRÜLEN KABIZLIK: PROJEKTİF YÖNTEMLERİN KATKISI	74
<i>Buse ÖZNALÇIN, Neslihan ZABCI</i>	
YEME BOZUKLUKLARININ TEDAVİSİNDE NESİLLERARASI TELESKOPAJ KAVRAMI: PROJEKTİF BİR ÇALIŞMA	92
<i>Bengi DÜŞGÖR</i>	
ANTİSOSYAL EĞİLİME SAHİP ERGENLERDE SEMBOLİZASYON KAPASİTESİ ÜZERİNE BİR VAKA ÇALIŞMASI	100
<i>Aysel DEMİR, Bengi DÜŞGÖR</i>	
PROJEKTİF TESTLER VE CİNSİYET KİMLİĞİ: TRANSSEKSÜEL BİR ERGEN İLE PROJEKTİF BİR ÇALIŞMA	122
<i>Ayşe Sena SARI, Bengi DÜŞGÖR</i>	
ERGENLİKTE OBEZİTENİN NARSİSİSTİK EKSENDE İNCELENMESİ	149
<i>Pelin GÜLEN, Bengi DÜŞGÖR</i>	

REVERIE'DEN PROJEYE; ERGENLİĞİ BİTİRMEK, YETİŞKİN OLMAK; PSİKANALİTİK VE PROJEKTİF YAKLAŞIM.....	179
<i>Simruy İKİZ</i>	
“BİR KARGAŞA, BİR ÇABALAMA, BİR ÜZÜNTÜ”: BİR DOĞUM SONRASI DEPRESYON OLGUSUNUN PROJEKTİF TESTLERLE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	209
<i>Özgün TAKTAKOĞLU, İrem ERDEM ATAK</i>	
İLERLEYİCİ DÜZENSİZLEŞME KAVRAMI: BİR KANSER VAKASINI PROJEKTİF TESTLERLE DEĞERLENDİRME.....	231
<i>Yeliz POLAT, Tevfika İKİZ</i>	
FİBROMİYALJİ TANISI ALMIŞ BİR OLGUNUN DUYUMSALLIĞA DAİR YATIRIMININ PROJEKTİF TESTLERLE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	255
<i>Kübra KOÇ, Elif SEVER</i>	
SINIRLARIN KLİNİĞİNDE PROJEKTİF TESTLER: BİR OLGU ÖRNEĞİ.....	276
<i>Hilâl BEŞİKÇİ</i>	
BAKIŞLAR, AYNA İLİŞKİSİ VE BEDEN: BİR BARIATRİK CERRAHİ VAKASININ PROJEKTİF TESTLERLE İNCELENMESİ.....	297
<i>Aslıhan TOPYAY ÖZFİDAN</i>	
PSİKANALİTİK GRUP PSİKOTERAPİSİNİN AMNESTİK HAFİF BİLİŞSEL BOZUKLUK HASTASININ RUHSAL GELİŞİMİNE ETKİSİ ..	323
<i>Ayşe ÖZALKUŞ ŞAHİN</i>	
YAZARLAR HAKKINDA	345

ÖNSÖZ

Psikanalitik psikopatoloji ve projektif testlerin birbiri ile olan bağlarını ve bu ikilinin klinik psikoloji içerisindeki araştırma alanını gözönüne alarak çocuk, ergen, genç yetişkin, yetişkin ve yaşlılık alanındaki güncel araştırmaları sunmayı hedeflenmektedir. Psikoloji araştırmaları üç ekseninde yürütülmektedir; alan deneyimi, referans alınan kuramsal model ve metodoloji. Diğer modellerden farklı olarak psikanalitik psikopatolojiyi referans alan bu yayında araştırmaları yapanın kişisel yorumları, katkısı ve daha açık bir deyişle aktarım karşı aktarım boyutu her zaman dikkate alınmıştır.

Kitaptaki çalışmalarını nasıl seçtiğimiz konusunu aydınlatmak gerekirse; öncelikle Rorschach ve Projektif Testler Derneği'nde "Vaka Çalışmaları" olarak uzun zamandır sürdürdüğümüz toplantılarımızda çeşitli meslektaşlarımız tarafından sunulan konuşmaları kuramsal yaklaşım ile destekleyen metinler haline getirdik. Yanı sıra dernek üyelerimizin ilgi alanlarındaki derinlemesine yapılmış farklı klinik araştırmaları da burada bulacaksınız. Çocuk, ergen, genç yetişkinlik, yetişkinlik ve yaşlılık olarak bölümlere ayırdığımız yayınının içerisinde her psikopatolojiyi ele almadık. Bundan sonraki yayınlarda farklı alanlardaki psikopatoloji ve projektif testler ilişkisine yönelik çalışmalarımız devam edecektir.

Ben kendi adıma kitabımıza katkı sağlayan tüm meslektaşlarımıza teşekkür ediyorum, onların yüksek motivasyonları sayesinde yayınımızı gerçekleştirdik.

Tevfika İKİZ

PSİKANALİTİK PSİKOPATOLOJİ VE PROJEKTİF TESTLERİN BİRLİKTELİĞİ

*Tevfika İKİZ**

Psikanalitik Psikopatoloji ve projektif testler birbirlerini sürekli zenginleştiren, karşılıklı fayda sağlayan alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Test atmosferinin biricikliğini sağlayan en önemli etkenlerden olan dinleme, anlamlandırma ve gizil öğelerin farkına varma test uygulaması yapan klinisyenlerin bu iki alanı en çok birleştirdikleri yer olsa gerek. Didier Anzieu'nun ruhsal işleyişi anlamada Freudyen metapsikolojinin öneminden bahsederek psikanaliz kürü dışındaki alanlarda da bu dinleme biçimini gerçekleştirmesi ile klinik ve projektif alan biraraya gelmiştir.

Bildiğiniz gibi projektif testlerin üç temel özelliği vardır; öncelikle projektif durum ilişkiseldir, acı çeken bir insan ile psikoloğu karşılaştırır. Bu da aktarımı harekete geçirir. Ayrıca kişinin konuşmasının içeriğine dikkat edilir. Aynı rüya gibi gizil ve açık içerikler bir arada dinlenir. Son olarak da bilişsel ve uyumsal faaliyetleri gösteren objektif yanı ile beraber kişiye has öznel duygulanımları ve tasarımları da harekete geçirir. Hasta ile psikolog arasında aracı konumunda özgün bir yaşantıyı gösteren testlerin hedefi dinamik bir yaklaşım içerisinde kişinin kendine has olan işleyişini bulmaktır. Test verirken zihinsel işlemlerin nasıl devreye girdiği belirli bir kuramsal sağlamlığı arkamıza alarak yapılır. Başka yolla fark edilmesi olanaksız olan bazı öğelerin projektif test uygulamalarında fark edilmesi aslında dilin önemini ve aktarımın gücünü kanıtlamaktadır.

Klinikte kişinin sorgulanan durumuna ait bütünleştirici bir bilgi almak esastır. Divan çalışması olmamasına rağmen test alan kişinin bilinçdışını devamlı harekete geçirmek gerekir. Test atmosferini aktarım ilişkisi olmadan düşünmenin olanaksızlığını klinisyenler her geçen gün daha da net olarak

* Psikanalist, İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü öğretim üyesi.

görmektedirler. Aktarımların olmadığı klinik durumların var olmaması, kişinin çağrışımlarının yani yanıtlarının ne anlama geldiğinin gizil içeriği fark etmeden yorumlamak neredeyse olanaksızdır. Psikanalizin burada kişinin ruhsal işleyişini kontrol altına alınacak bir nesne olarak görmediğini, bilinçdışının gözden kaçacağı ve tam kontrol edilemeyeceğini de bilmekteyiz.

Kişiliğin psikodinamik yanını bize sunan projektif testler, sadece basit bir test uygulamasından ibaret olmayıp, algılanan bir gerçekten hareketle kişinin iç dünyasını yansıtmayı hedef almaktadır. Yansıtmanın algısal gerçekle beraber çalıştığı düşüncesinden hareketle, projektif testlerin hem gerçeklik ilkesinin hem de düşünme dünyasının hizmetinde olduğu bilinmektedir. Bu nedenle de testi alan kişinin hem algılanan malzemeyi doğru olarak yanıtlaması hem de aynı zamanda kendi içsel dünyasını dışarıya yansıtmayı gibi çifte bir görevi vardır. Bu durumu her psikopatolojik yapı farklı olarak yaşayacaktır.

D. W. Winnicott'un sıklıkla kullanılan ve çok önemli olan "yalnız başına kalma kapasitesi" test atmosferi için geçerli olup, hastaların yalnız kalma durumu ile nasıl baş edebileceği gerçeğine de ışık tutmaktadır. Yalnız başına kalabilme kapasitesinde sorun yaşayan kişi testlerde boşluğa dayanamama ve onu doldurma çabalarına girişecektir. D. W. Winnicott aslında endişe duygusunun yaşanmasının, ister psikotik ister nevrotik düzeyde olsun, sonucunda bebeğin anne ile kurulan ilişkisinden kaynaklandığına işaret ederek kişinin başından beri ayrı bir birey olarak değil öteki ile ilişkide anlaşılması gerekliliğini vurgulamaktadır. Projektif testlerde kodlama yapılmayan ama söze getirme olarak yorumladığımız, kişinin arzu ve isteklerini, aynı zamanda da bilinçdışının işlevini gösteren yaşantılarını not etmekteyiz. Böylesi dile getirmelerde testörü dayanak olarak alma ya da özerk olarak deneyimlerin aktarmanın olup olmadığını da görebiliriz.

Test verirken zihinsel işlemlerin nasıl devreye girdiği belirli bir kuramsal sağlamlığı arkamıza alarak yapmalıyız. İşte psikanalitik kuramın kavramlarını temel alan test yorumlamaları teşhis ve terapötik bağın kurulmasında temel yaklaşım olarak bize zengin bir bilgi sağlar. Projektif testler özellikle de Rorschach testi herhangi bir kurama dayanarak geliştirilmemiştir. Daha sonraları çeşitli klinisyenler testi kuramlar ile yorumlayarak zenginleştirmişlerdir.

Bu bağlamda Rorschach testinin psikanalitik kuram üzerinden açıklanmaya başlaması Roy Schaffer ile olmuş, psikanaliz alanındaki ilerlemelerle beraber Rorschach testi de özellikle klinikte sıklıkla karşılaştığımız ve yeni patolojiler dediğimiz hastalıkların anlaşılmasında önemli bir katkı sağlamıştır. Yanı sıra günümüzde ölçme amacının içine sıkıştırılmayan projektif testler terapötik çalışmalarda da kullanılmaktadır. Yapılan son çalışmalarda hastaların tedavi

öncesi ve sonrasında uygulanan projektif testler terapötik planlamanın yapılmasında da etkindirler.

Kendisi başlı başına tedavi içermeyen projektif testler hastalığın tedavisinde doktorlar ve psikologlar için zengin bir bilgi birikiminin elde edilmesini sağlamaktadır. Psikiyatri, klinik psikoloji ve psikopatoloji alanının ortak çalışmasını sağlayan projektif testler kişi ile kurulan biricik ilişki içerisinde anlam bulur.

Burada psikanalizin klinik anlamda araştırılması olarak ta düşünebileceğimiz projektif testlerin analitik durum ile farklılıkları bulunmaktadır; uygulamacının tedavi edici olmaması ve aynı formasyonlardan geçmemeleri ile ilintili olup serbest olarak aklına gelenleri testte söylenmesi istenmesine rağmen farklı olarak bir malzemedan hareketle bu çağrışımlar istenmektedir. Testler tek bir seansta yapılmakta analitik durum ile uygulayıcının nötr kalması söz konusudur. Yanı sıra yorum yapmamak hastanın yanıtlarını yargılamamak iyi karşılayıcı bir nötralite de ortak alanları göstermektedir. Testi uygulayan kişinin aktarımsal malzemeyi kişi ile çalışmasında kullanmaması farklılığın bir başka açıklamasıdır.

Algı, gerçeklik ve düşlem dünyasını öne çıkaran Rorschach ve TAT testlerinin beraberliğinde unutulmaması gereken bir diğer nokta da projektif testleri hangi hastalık grubu ile verirsek verelim mutlaka bir yarı yapılandırılmış psikodinamik öngörüme yapıldıktan sonra uygulanmasıdır. İşte bu bağlamda klinik psikolog için testler çalışılan kuramsal bağlarından ayrı düşünülemez. Sadece testör olma gibi bir meslek olamaz, klinisyenin testleri kullanmasının paralelinde terapötik bir yaklaşım biçiminin de gelişmiş olması gerekmektedir.

Nesnesi insan olan bu testlerden en sıklıkla kullanılanları Rorschach ve TAT (Tematik Algı Testi) testidir. Bu iki test birbirlerini tamamlamaları açısından klinikte beraber verilmektedir. Hermann Rorschach bu testi oluştururken ilk hedefi mürekkep lekelerinden hareketle normal ve patolojik kişilerin algısal süreçlerini görebilmektir. Bu testin değişik şekillerde uygulandığını biliyoruz. Amerikan Okulu Bütünleştirici Sistem Exner'in yapılandığı ve yanıtların yapısal yanının ve kodlamaların birbirleriyle olan bağına bakar diğeri ise Fransız Okulu; Klopfer, Piotrowski ve Beck'in yorumlarına dayanan Cecile Beizmann'in kodlama kitabını temel alan ve sonrasında psikanalitik kuram ile beraber giden çalışmalar. Fransız Okulunda kişinin söyleminin nasıl oluştuğu ön plandadır.

Rorschach testi yapısı nedeniyle hem somut şekilleri içerirken hem de muğlak yapısı ile kişinin hem gerçeklik ilkesine uygun olarak yanıt vermesini hem de kendi düşlem dünyasını bir aracı sayesinde testöre aktarmasını sağlar. Bu testin yanında verilen TAT testi ise daha çok nesne ilişkilerine gönderme yaparak kişinin öteki ile olan bağını açıklamayı hedeflemektedir.